

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Inwestowanie z uwzględnieniem aspektu płci jako sposób na poprawę równości płci w Unii Europejskiej”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2023/C 100/03)

Sprawozdawczyni: **Ody NEISINGH**

Współsprawozdawczyni: **Maria NIKOLOPOULOU**

Wniosek o wydanie opinii	20.1.2022
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	23.11.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	14.12.2022
Sesja plenarna nr	574
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	172/6/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES jest głęboko przekonany, że dzięki współpracy kobiet i mężczyzn, stworzeniu podatnego gruntu dla przedsiębiorczości kobiet oraz odpowiednim instrumentom finansowym i prawnym, takim jak sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci, możemy stworzyć integracyjny ekosystem finansowy w UE i państwach członkowskich oraz szybciej zmierzać do równouprawnienia płci.

1.2. Zasadnicze znaczenie dla włączania problematyki płci do głównego nurtu polityki mają dane, oceny skutków i wspólne wskaźniki. Dane i wskaźniki pochodzące z państw członkowskich i instytucji UE powinny zostać zharmonizowane, aby mogły być pomocne w niwelowaniu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Komitet podkreśla, że UE powinna gromadzić dane segregowane według kryterium płci w europejskim kontekście inwestycji i uwzględniać je w corocznym wskaźniku równouprawnienia płci.

1.3. Aby przyspieszyć przyszły wzrost przedsiębiorczości kobiet, warto zbadać rolę aniołów biznesu, inwestycji na etapie załączkowym i tzw. kręgu oddawania.

1.4. EKES wyraża głębokie przekonanie, że wzmocnienie pozycji kobiet w kontekście dostępu do środków finansowych spowoduje pozytywny efekt skapywania, który przełoży się na lepsze wyniki finansowe i społeczne.

1.5. EKES uważa, że aby zapewnić kobietom sprzyjające warunki do rozwoju przedsiębiorczości, należy im zapewnić więcej możliwości tworzenia sieci kontaktów i podejmowania szkoleń oraz dostęp do większej liczby programów mentorskich. Ponadto EKES podkreśla znaczenie edukacji w przełamywaniu stereotypów płci, w tym stereotypowych wyobrażeń o przedsiębiorcach płci męskiej, oraz w budowaniu kultury przedsiębiorczości, która rozwija w kobietach ambitne postawy.

1.6. EKES zaleca, by państwa członkowskie zapewniły kobietom przedsiębiorcom dostęp do świadczeń macierzyńskich i możliwości urlopu rodzicielskiego zgodnie z zasadami określonymi w zaleceniu Rady w sprawie dostępu do ochrony socjalnej pracowników i osób samozatrudnionych.

1.7. EKES podkreśla, że państwa członkowskie powinny rozbudzać zainteresowanie dziewcząt naukami przyrodniczymi, technologią, inżynierią i matematyką (tzw. STEM) od najmłodszych lat, wspierać przedsiębiorczynie i kobiety będące wzorem godnym naśladowania w tych sektorach oraz inwestować w programy mające na celu zainteresowanie uczennic szkół średnich naukami ścisłymi i przyrodniczymi.

1.8. EKES zaleca włączenie problematyki płci do planu działania na rzecz gospodarki społecznej poprzez zapewnienie działań ukierunkowanych na kobiety oraz utrzymanie perspektywy płci jako kryterium podczas przyznawania funduszy unijnych i krajowych oraz w zamówieniach publicznych, tak aby wspierać i zatrzymywać utalentowane kobiety na rynku pracy.

1.9. EKES sugeruje, że zróżnicowanie zespołów ze szczególnym uwzględnieniem kobiet powinno być kryterium otrzymywania finansowania ze środków publicznych. Ważne jest ustalenie konkretnych norm, aby uniknąć sytuacji, w której firmy udają, że są bardziej różnorodne niż w rzeczywistości (ang. *pinkwashing*)⁽¹⁾.

1.10. EKES zaleca, by w perspektywie średnioterminowej wszystkie władze europejskie i państwa członkowskie stosowały narzędzia sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci na wszystkich szczeblach procesu budżetowego. Kluczowe znaczenie dla wykrywania obszarów, którymi należy się zająć za pośrednictwem budżetu, mają również udział społeczeństwa obywatelskiego i dialog społeczny.

1.11. Nieświadome uprzedzenia nadal występują w sektorze finansowym, dlatego ważne są kampanie uświadamiające i szkolenia w zakresie nieświadomych uprzedzeń dla inwestorów i komisji oceniających. Ponadto EKES uważa, że wszystkie komisje konkursowe w europejskich instytucjach finansowych powinny być możliwie zrównoważone pod względem płci, aby uniknąć homofilii lub uprzedzeń typu „podobne przyciąga podobne”, a także powinny przejść szkolenie na temat nieświadomych uprzedzeń.

1.12. EKES proponuje, by Komisja Europejska opublikowała ocenę wpływu rocznego budżetu UE na płęć i przedstawiła ją w formie załączonego dokumentu, a także by utworzyła grupę zadaniową, która będzie uczestniczyć w negocjacjach oraz dostosowywać i uwzględniać cele UE w zakresie uwzględniania aspektu płci w kolejnych WRF (2028–2034) oraz w śródkresowym przeglądzie obecnych WRF (2021–2027)⁽²⁾.

1.13. EKES wzywa do zwiększenia dostępności środków unijnych dla organizacji kobiecych poprzez uproszczenie procedur i przyznawanie dotacji na ich podstawową działalność.

1.14. EKES apeluje ponadto do Komisji i instytucji europejskich o opracowanie ambitnej wizji w zakresie sporządzania budżetu i inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci, obejmującej konkretne cele dotyczące kobiet otrzymujących finansowanie, konkretne kluczowe wskaźniki skuteczności działania, prawodawstwo, zaktualizowane kryteria oraz (zintensyfikowane) programy na rzecz zwiększenia przedsiębiorczości kobiet i ich dostępu do finansowania (np. specjalne dotacje dla kobiet, specjalne ograniczone finansowanie przez partnerów dla funduszy będących własnością lub współwłasnością kobiet, gwarancje kredytowe lub mikrofinansowanie, platformy współinwestycyjne, obligacje na rzecz równouprawnienia płci lub mikrokredyty).

2. Uwagi ogólne

2.1. Uwzględnianie aspektu płci jest podstawowym celem Unii Europejskiej (UE) zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 8 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Pomimo tych prawnych zobowiązań do zapewnienia równouprawnienia płci postępy w skutecznym uwzględnianiu aspektu płci, zwłaszcza w zakresie finansów i sporządzania budżetu, następują powoli.

2.2. W niniejszej opinii Komitet pragnie podkreślić wyzwania i możliwości związane z przedsiębiorczością, inwestycjami publicznymi i prywatnymi oraz sporządzaniem budżetu w kontekście równouprawnienia płci oraz wezwać instytucje europejskie i państwa członkowskie do przedstawienia ambitnej wizji dotyczącej inwestowania i sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci. Takie podejście będzie miało pozytywny wpływ na realizację celu zrównoważonego rozwoju nr 5 dotyczącego osiągnięcia równouprawnienia płci oraz celu zrównoważonego rozwoju nr 10 dotyczącego zmniejszenia nierówności. Ważne jest również uznanie, że aby osiągnąć równouprawnienie płci, potrzebujemy współpracy zarówno ze strony kobiet, jak i mężczyzn w zakresie promowania równości.

(1) *Pinkwashing* oznacza udawanie, że bardzo aktywnie podejmuje się działania na rzecz równości płci, jednak naprawę osiąga się w tym obszarze niedostateczne wyniki.

(2) D'Alfonso, A. (2021). „Multiannual financial framework for the years 2021 to 2027” (europa.eu) [Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027], briefing EPRS, PE 637.979. Dyrekcja Generalna ds. Analiz Parlamentarnych (EPRS), 2021. „Komisja Europejska zaproponowała obowiązkowy śródkresowy przegląd funkcjonowania WRF, który ma zostać przeprowadzony do grudnia 2023 r.” (s. 8).

2.3. Według Komisji Europejskiej kobiety stanowią około 52 % całej populacji w Europie, lecz wśród osób samozatrudnionych stanowią 34,4 %, a wśród osób prowadzących przedsiębiorstwa typu start-up – 30 %⁽³⁾.

2.4. Zespoły, których założycielami są wyłącznie mężczyźni, otrzymują blisko 92 % kapitału wysokiego ryzyka inwestowanego w Europie. Jeśli chodzi o finansowanie, na wczesnych etapach tylko 1 % środków trafia do przedsiębiorstw zarządzanych przez kobiety, a na późniejszych etapach odsetek ten nigdy nie wzrasta do poziomu przekraczającego 30 %, mimo że zespoły, których założycielkami są kobiety, oraz zespoły mieszane pod względem płci osiągają lepsze wyniki niż zespoły, których założycielami są mężczyźni, czy też zespoły składające się wyłącznie z mężczyzn⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾ ⁽⁷⁾.

2.5. W marcu 2017 r. OECD poinformowała, że kobiety rzadziej niż mężczyźni deklarują, że mogą uzyskać dostęp do finansowania potrzebnego do rozpoczęcia działalności gospodarczej we wszystkich krajach z wyjątkiem Stanów Zjednoczonych, Meksyku, Grecji i Indonezji. Ta różnica w traktowaniu kobiet i mężczyzn może być związana z tym, że kobiety mają mniejsze doświadczenie, prowadzą działalność w sektorach charakteryzujących się wysoką konkurencyjnością i niskim wzrostem, a także z faktem, że w ocenach inwestycyjnych stosuje się tendencyjną płciowo punktową ocenę kredytową i stereotypy płciowe. Utrudnieniem dla kobiet jest często również gorszy dostęp do podstawowych usług finansowych (np. rachunków bieżących i oszczędnościowych)⁽⁸⁾. Ponadto odsetek zniechęconych kredytobiorców (ang. *discouraged borrowers*) jest wyższy wśród samozatrudnionych kobiet niż wśród samozatrudnionych mężczyzn.

2.6. Jak wskazano w strategii Komisji Europejskiej na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025, tylko jeden na dziesięciu decydentów w przedsiębiorstwach *venture capital* i *private equity* to kobieta, mimo że w niektórych funduszach prywatnych identyfikujących się jako działające z uwzględnieniem aspektu płci 72 % partnerów to kobiety. Z ustaleń wynika, że średnio 85 % komplementariuszy w przedsiębiorstwach *venture capital* to mężczyźni, a zaledwie 15 % to kobiety. Kobiety najczęściej są partnerami w mniejszych funduszach.

2.7. Pandemia COVID-19 pogłębiła różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn i nierówności ekonomiczne. Na płaszczyźnie społecznej i ekonomicznej widać wyraźną różnicę w sposobie, w jaki pandemia wpłynęła na mężczyzn i na kobiety. Pandemia oddziałuje również na dostęp kobiet do finansowania. O ile w Europie nie ma danych na ten temat, w Stanach Zjednoczonych doszło nawet do pogłębienia już istniejącej różnicy w traktowaniu kobiet i mężczyzn, jeśli chodzi o dostęp do przedsiębiorstw typu start-up zarządzanych przez kobiety do funduszy *venture capital*⁽⁹⁾.

2.8. Na całym świecie rozwój wiedzy na temat inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci nabiera tempa. Europejski ekosystem inwestycyjny dla kobiet przedsiębiorców i kobiet założycieli jest jednak nadal rozproszony i brakuje w nim systemowego i strategicznego ukierunkowania na aspekty płci⁽¹⁰⁾. Specjalne fundusze na rzecz równości płci są rzadkością, a ponadto takie inicjatywy nie przyciągają większej liczby przedsiębiorczyń. Około 50 % finansowania w Unii Europejskiej stanowią pieniądze podatników. Wspólny wysiłek na poziomie UE, mający na celu stworzenie ekosystemu finansowania w większym stopniu uwzględniającego problematykę płci i zapewniającego równouprawnienie, wraz ze wsparciem w całym procesie tworzenia przedsiębiorstwa, może doprowadzić do osiągnięcia konsensusu i pomóc w pokonaniu przeszkód na drodze do zmian.

2.9. Mówiąc o inwestowaniu z uwzględnieniem aspektu płci, musimy mieć świadomość, że istnieją inne nierówności, które mogą dodatkowo utrudnić dostęp do finansowania. Chodzi tu m.in. o kobiety z niepełnosprawnością, o niskim statusie społeczno-ekonomicznym lub ze środowisk migracyjnych, młode kobiety, a także o orientację seksualną, rasę itp.

⁽³⁾ https://www.eib.org/attachments/thematic/why_are_women_entrepreneurs_missing_out_on_funding_en.pdf

⁽⁴⁾ Eurostat i Komisja Europejska, „The State of European Tech report 2020” [Sprawozdanie na temat stanu technologii europejskiej za 2020 r.], Atomico, 2020 r.

⁽⁵⁾ Why are women entrepreneurs missing out on funding? Reflections and considerations – Executive summary [Dlaczego kobiety przedsiębiorcy nie mają dostępu do finansowania? Spostrzeżenia i refleksje – streszczenie] (eib.org).

⁽⁶⁾ „Funding women entrepreneurs: How to empower growth” [Finansowanie kobiet przedsiębiorców: sposoby pobudzenia wzrostu], 2020 r.

⁽⁷⁾ <https://europeanwomeninvc.idcinteractive.net/8/>

⁽⁸⁾ Zaproszenie do składania wniosków w ramach programu COSME „Encouraging community building around the issue of women entrepreneurship – Management and running of the WEgate platform” [Wspieranie budowania społeczności wokół kwestii przedsiębiorczości kobiet – zarządzanie platformą WEgate i jej prowadzenie].

⁽⁹⁾ „Women-Led Startups Received Just 2.3 % of VC Funding in 2020” (hbr.org) [Przedsiębiorstwa typu start-up zarządzane przez kobiety otrzymały zaledwie 2,3 % finansowania z funduszy *venture capital* w 2020 r.].

⁽¹⁰⁾ UN Women, „Investment with a gender lens in Europe” [Inwestowanie z uwzględnieniem aspektu płci w Europie], 2021 r.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. EKES wyraża głębokie przekonanie, że wzmocnienie pozycji kobiet w kontekście dostępu do środków finansowych spowoduje pozytywny efekt skapywania, który przełoży się na lepsze wyniki finansowe i społeczne. Kiedy kobiety inwestujące w kapitał podwyższonego ryzyka podejmują decyzje, są dwukrotnie bardziej skłonne do inwestowania w zespoły, których założycielami są kobiety, co przyczynia się do zwiększenia zatrudnienia kobiet. Przedsiębiorstwa typu start-up, których założycielami są kobiety, zatrudniają dwa i pół razy więcej kobiet. Przedsiębiorstwa, w których założycielami i członkami zarządu są kobiety, zatrudniają sześć razy więcej kobiet ⁽¹¹⁾.

3.2. Gromadzenie danych ma kluczowe znaczenie w kontekście oceny obecnej sytuacji i opracowania strategii, które umożliwią osiągnięcie postępów w tym obszarze. Pomimo wysiłków w tym zakresie Komisja Europejska, Rada, OECD, EuroStat i EIGE gromadzą dane dotyczące różnych aspektów związanych z płcią, ale te dane wymagają harmonizacji, aby mogły być pomocne w zniwelowaniu różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Państwa członkowskie muszą mieć obowiązek gromadzenia odpowiednich danych. Należy połączyć stosowane metodyki i parametry, aby stworzyć całościowy obraz sytuacji i móc wykorzystywać dodatkowe dane (dotyczące uprzedzeń społecznych, uprzedzeń ze względu na pochodzenie etniczne, uprzedzeń związanych z interseksyjnością itp.) w celu monitorowania oraz oceny postępów i polityki. Ponadto potrzebne są bardziej regularne i lepszej jakości badania analityczne. Komitet podkreśla, że UE powinna gromadzić dane segregowane według kryterium płci w europejskim kontekście inwestycji i uwzględniać je w corocznym wskaźniku równouprawnienia płci.

3.3. Równie ważne jest przeanalizowanie wielkości inwestycji (kwoty zainwestowanych środków, ang. *ticket size*) oraz roli aniołów biznesu i inwestycji na etapie załazkowym. Warto też zbadać koncepcję kręgu oddawania: kobiety, w które się inwestuje, rozwijają się jako przedsiębiorcy i zaczynają gromadzić własny kapitał inwestycyjny oraz same stają się aniołami biznesu. Mogłoby to być pozytywnym czynnikiem przyspieszającym przyszły rozwój przedsiębiorczości kobiet i można go wzmocnić poprzez ukierunkowane kampanie promocyjne, mające na celu zwiększenie ogólnego zrozumienia możliwości i wkładu, jaki mogą wnieść anioły biznesu, w połączeniu z informowaniem o tym, jak rozpocząć działalność. Państwa członkowskie mogłyby również rozważyć wprowadzenie ulg podatkowych w celu wsparcia tych działań.

3.4. EKES uważa, że uwzględnianie aspektu płci w UE zostanie osiągnięte poprzez aktywne propagowanie równouprawnienia płci w procesie kształtowania polityki i podejmowania decyzji we wszystkich obszarach – w tym w polityce społecznej, polityce spójności i polityce konkurencji UE – oraz w procesie wydatkowania budżetu UE. W dalszym ciągu brakuje niezbędnych warunków wstępnych i skutecznego monitorowania na etapie realizacji, co pozwoliłoby na ewentualne skorygowanie działań politycznych. Ponieważ wiemy, że skutki pandemii COVID-19 nie są neutralne pod względem płci, EKES ponawia swój apel do decydentów na wszystkich szczeblach o przestrzeganie zasady upowszechniania aspektu płci i uwzględnianie aspektu równości płci we wszystkich decyzjach, w tym dotyczących budżetu, inwestycji i finansowania, a także w zamówieniach publicznych. Obejmuje to również cykl budżetowy WRF na lata 2021–2027 oraz plany odbudowy i zwiększania odporności i powinno obejmować oceny wpływu w aspekcie płci, odpowiednie wiążące wskaźniki, a także systemy monitorowania i oceny ⁽¹²⁾.

3.5. W opublikowanym niedawno sprawozdaniu Europejskiego Trybunału Obrachunkowego stwierdzono, że Komisja przywiązywała małą wagę do analizowania pod kątem płci polityk i programów objętych kontrolą Trybunału. W ograniczonym stopniu wykorzystywała ona dane i wskaźniki segregowane według kryterium płci oraz opublikowała niewiele informacji na temat ogólnego wpływu budżetu UE na równouprawnienie płci. Natomiast w obszarach, w których wymogi prawne były szczegółowo określone, łatwiej było uwzględnić problematykę równouprawnienia płci w programach.

4. Konkretne działania

4.1. Stworzenie sprzyjających warunków dla kobiet przedsiębiorców

4.1.1. EKES uważa, że aby zapewnić kobietom sprzyjające warunki do rozwoju przedsiębiorczości, należy im zapewnić więcej możliwości tworzenia sieci kontaktów i odbywania szkoleń oraz dostęp do większej liczby programów mentorskich. Jest bardzo istotne, aby kobiety rozwijały między sobą sieć kontaktów równoległe do istniejącej sieci kontaktów męczyzn, ponieważ mają zazwyczaj mniejsze, mniej zróżnicowane sieci. Ważną rolę odgrywają także wzorce i mentorzy: w badaniu przeprowadzonym we Włoszech 70 % dziewcząt stwierdziło, że spotkanie z osobą postrzeganą jako wzór do naśladowania pozwoliło im zmienić myślenie o swojej przyszłości.

⁽¹¹⁾ https://www.kauffmanfellows.org/journal_posts/women-vcs-invest-in-up-to-2x-more-female-founders

⁽¹²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Inwestycje związane z płcią w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności (Dz.U. C 100, 16.3.2023, s. 8).

4.1.2. Stereotypowe wyobrażenia na temat przedsiębiorczości powstają już w szkole podstawowej. Komitet podkreśla znaczenie edukacji w przełamywaniu stereotypów płci, w tym stereotypowych wyobrażeń o przedsiębiorcach płci męskiej, oraz w budowaniu kultury przedsiębiorczości, która rozwija w kobietach ambitne postawy. W Europie nadal pokutują negatywne przekonania społeczne wokół kobiet przedsiębiorców i kobiet zajmujących wysokie stanowiska kierownicze. Szkoły odgrywają również kluczową rolę w budowaniu zdolności finansowych i zdolności w zakresie przedsiębiorczości, a umiejętności te powinny zostać uwzględnione w programach nauczania, począwszy od kształcenia podstawowego, a także być wzmocniane i rozwijane w całym systemie szkolnictwa. Dobrym sposobem na zachęcanie kobiet do przedsiębiorczości od najmłodszych lat mogą być targi przedsiębiorczości i inne programy, w ramach których kobiety mogą uzyskać dostęp do kapitału załączkowego, lub na przykład ukierunkowane podejście mające na celu zainteresowanie dziewcząt naukami ścisłymi.

4.1.3. Syndrom oszusta opisuje zjawisko, w którym ludzie wątpią w swoje umiejętności i czują, że nie są wystarczająco dobrzy w tym, co robią. Występuje na szeroką skalę wśród kobiet przedsiębiorców. Budowanie zdolności kobiet i ich poczucia własnej wartości przez cały okres kształcenia pozwoli ograniczyć to zjawisko i stworzy więcej możliwości rozwoju kobiet⁽¹³⁾.

4.1.4. Bariery dla przedsiębiorczości jest w dużej mierze ubóstwo czasowe, którego obecnie doświadczają kobiety w związku z wypełnianiem nieodpłatnych obowiązków opiekuńczych. Zasadnicze znaczenie mają zmiany kulturowe, w tym współodpowiedzialność partnerów za prowadzenie gospodarstwa domowego i opiekę nad dziećmi i innymi osobami, w połączeniu ze środkami systemowymi, takimi jak zapewnienie przystępnej cenowo lub bezpłatnej opieki nad dziećmi i osobami starszymi. EKES zaleca, by państwa członkowskie zapewniły kobietom przedsiębiorcom dostęp do świadczeń macierzyńskich i środków z zakresu urlopu rodzicielskiego zgodnie z zasadami określonymi w zaleceniu Rady w sprawie dostępu do ochrony socjalnej pracowników i osób samozatrudnionych⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

4.1.5. Programy szkolenia w zakresie przedsiębiorczości skierowane do kobiet zazwyczaj skupiają się na rynkach i sektorach, w których kobiety są już dobrze reprezentowane. Istnieją sektory, w których zdecydowanie brakuje kobiet przedsiębiorców, takie jak sektor zaawansowanych technologii oraz sektor nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM). EKES podkreśla, że państwa członkowskie powinny rozbudzać zainteresowanie dziewcząt tymi dziedzinami już na wczesnym etapie edukacji, wspierać przedsiębiorczynie i kobiety będące wzorem godnym naśladowania w tych sektorach oraz inwestować w programy mające na celu zainteresowanie uczennic szkół średnich naukami przyrodniczymi, technologią, inżynierią i matematyką.

4.1.6. Na przeszkodzie w realizacji przyszłych przedsięwzięć kobiet stoi również obecna nierównowaga płci na rynku pracy. Kobiety mają mniejsze możliwości uzyskania odpowiedniego szkolenia z dziedziny zarządzania i przedsiębiorczości oraz oszczędności na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dla młodych kobiet istnieje zatem więcej barier w rozpoczęciu działalności gospodarczej. Ponadto zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć lub brak sprawiedliwego wynagrodzenia mogą ograniczać ich zasoby finansowe. Ponieważ wiele możliwości pozyskania środków finansowych wymaga od przedsiębiorcy zainwestowania na początkowym etapie kapitału prywatnego, EKES uważa, że zniwelowanie luki płacowej między kobietami a mężczyznami oraz zapewnienie równowagi płci na rynku pracy wpłynie pozytywnie na przedsiębiorczość kobiet.

4.1.7. Kobiety są bardziej skłonne do podejmowania działalności gospodarczej w obszarach związanych ze zrównoważonym rozwojem i kwestiami społecznymi, ponieważ dążą do zapewnienia wymiernego pozytywnego wpływu na społeczeństwo i prowadzenia przedsiębiorstw społecznych typu start-up⁽¹⁶⁾ ⁽¹⁷⁾. Przedsiębiorstwa działające w ramach gospodarki społecznej na pierwszym miejscu stawiają potrzeby ekonomiczne i społeczne społeczności i swoich pracowników, a także zrównoważenie środowiskowe. Inwestują w dobrostan, a w swojej działalności przyznają centralne miejsce wartościom. W związku z tym zwiększenie finansowania na projekty z zakresu gospodarki społecznej oraz promowanie tworzenia ekosystemów przedsiębiorstw społecznych korzystnie wpłynie na ekonomiczną emancypację i rozwój kobiet. Podobnie promowanie przedsiębiorczości kobiet pobudzi wzrost przedsiębiorstw społecznych. W unijnym planie działania na rzecz gospodarki społecznej Komisja Europejska zwróciła uwagę, że „w przypadku przedsiębiorczości społecznej odsetek kobiet przedsiębiorców jest większy niż w przedsiębiorczości tradycyjnej”. Brakuje jednak ukierunkowanych działań mających na celu wspieranie przedsiębiorczości kobiet, w tym przedsiębiorczości społecznej. EKES zaleca, aby w unijnym planie działania na rzecz gospodarki społecznej⁽¹⁸⁾ uwzględniono aspekt płci poprzez zapewnienie ukierunkowanych działań dla kobiet.

⁽¹³⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Równouprawnienie płci” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji czeskiej) (Dz.U. C 443 z 22.11.2022, s. 63).

⁽¹⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1158 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów oraz uchylająca dyrektywę Rady 2010/18/UE (Dz.U. L 188 z 12.7.2019, s. 79).

⁽¹⁵⁾ Zalecenie Rady w sprawie dostępu pracowników i osób samozatrudnionych do ochrony socjalnej (przyjęte 8 listopada 2019 r.).

⁽¹⁶⁾ „The Value of Investing in Female Founders” [Wartość inwestowania w kobiety założycieli], Forbes, 2019.

⁽¹⁷⁾ Według badania S&P Global, w którym wzięli udział inwestorzy z 11 krajów.

⁽¹⁸⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Budowanie gospodarki służącej ludziom: plan działania na rzecz gospodarki społecznej” (COM(2021) 778 final).

4.2. Wprowadzanie zmian w sektorze finansowym i inwestycyjnym

4.2.1. UE powinna odegrać wiodącą rolę w tworzeniu sprzyjających warunków dla ekosystemu uwzględniającego aspekt płci. W latach 2006–2018 w Europie większość finansowania serii C dla przedsiębiorstw zarządzanych przez kobiety pochodziła z czterech krajów UE: Szwecji, Niemiec, Hiszpanii i Francji. W czołowych krajach sukces w biznesie był wspierany przez silny ekosystem i ukierunkowane działania promujące równouprawnienie płci⁽¹⁹⁾. EKES zaleca utworzenie europejskiej sieci inwestorów uwzględniających problematykę płci, która mogłaby dzielić się najlepszymi praktykami i promować istniejące już możliwości w zakresie finansowania przedsiębiorczości kobiet. Współpracę z sektorem prywatnym może zainspirować kodeks British Business Bank „Investing in Women”, czyli zobowiązanie przedsiębiorstw świadczących usługi finansowe do poprawy dostępu kobiet przedsiębiorców do narzędzi, zasobów i finansowania⁽²⁰⁾.

4.2.2. Około jedna dziesiąta decydentów na rynku *venture capital* i *private equity* to kobiety. Przyciąganie utalentowanych kobiet i wspieranie rozwoju ich kariery w sektorze finansowym i inwestycyjnym to elementy konieczne, aby przekształcić panującą kulturę dominacji mężczyzn (która sprawia, że dla kobiet pozostanie w tym sektorze lub rozpoczęcie w nim działalności jest mało atrakcyjne) w kulturę włączającą. W ramach tej kultury powinno się ponadto mierzyć zwrot z inwestycji nie tylko za pomocą sprawozdań ekonomicznych, ale także pod względem zrównoważonego charakteru inwestycji i społecznego zwrotu z nich. Dlatego też EKES pragnie, aby różnorodność zespołów zarządzających i założycielskich stała się jednym z głównych kryteriów otrzymywania finansowania publicznego, w tym finansowania z publicznych funduszy emerytalnych, i aby w ten sposób zainspirować rekrutację i zatrzymanie utalentowanych kobiet w sektorze finansowym i inwestycyjnym. EKES proponuje również, by państwa członkowskie wymieniały się sprawdzonymi rozwiązaniami w zakresie metod promowania różnorodności zespołów i promowania zespołów kierowanych przez kobiety w sektorze finansowym. W sektorze inwestycyjnym należy opracować znak lub standard doskonałości dla inwestorów. Standard mógłby służyć jako jedno z kryteriów podczas rozpatrywania wniosków o finansowanie publiczne⁽²¹⁾. W odróżnieniu od zobowiązania jednorazowego można by go poddawać audytowi i corocznym przeglądom, aby uniknąć sytuacji, gdy firmy będą udawać, że są bardziej różnorodne pod względem płci niż w rzeczywistości.

4.2.3. EKES zaleca, aby instytucje prywatnego sektora finansowego miały dostęp do pomocy technicznej i szkoleń zapewnianych przez Unię Europejską lub państwa członkowskie w zakresie inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci.

4.2.4. Istnieje ogólne przekonanie, że w porównaniu z mężczyznami kobiety zwykle są mniej skłonne do podejmowania ryzyka, są ostrożniejsze i wykazują mniej agresywne zachowania konkurencyjne. EKES sugeruje, aby uwzględniono takie podejście do ryzyka w instrumentach finansowych oraz stworzono specjalne produkty dla niektórych projektów o niskim ryzyku, które to produkty w przypadku udzielenia pożyczki wymagałyby mniejszej liczby gwarancji i niższego oprocentowania lub zapewniałyby pokrycie większej części kapitału początkowego w przypadku przyznania dotacji.

W sektorze finansowym utrzymują się uprzedzenia, zazwyczaj nieświadome, na przykład gdy preferowane są prezentacje przedstawiane przez mężczyzn lub gdy treści opracowywane przez kobiety koncentrują się na wpływie społecznym, podczas gdy mężczyźni kładą większy nacisk na finanse i liczby. Kampanie uświadamiające i szkolenia z zakresu nieświadomych uprzedzeń dla inwestorów i komisji oceniających mogą mieć ogromne znaczenie dla zwiększenia świadomości tych uprzedzeń. Kluczowe jest również podnoszenie świadomości w sektorze na temat znaczenia solidnych i odpornych modeli biznesowych, które rozwijają się powoli, ale zdecydowanie, a nie skupianie się na szybkim wzroście przychodów i tworzeniu wartości.

4.3. Sporządzanie budżetu i inwestowanie z uwzględnieniem aspektu płci przy wykorzystaniu środków publicznych

4.3.1. Budżety odzwierciedlają priorytety polityczne i są najważniejszym instrumentem polityki gospodarczej umożliwiającym przekształcanie społeczeństw. Polityka publiczna odgrywa ważną rolę w wyznaczaniu kierunku i tworzeniu sprzyjającego środowiska dla inwestorów, a tym samym przyczynia się do tworzenia godnych miejsc pracy. Od dawna uznaje się, że sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci, ukierunkowane finansowanie na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet, przeznaczanie środków budżetowych oraz regulacja procedur i procesów zamówień publicznych uwzględniających aspekt płci jako środek wdrażania sporządzania budżetu z uwzględnieniem to narzędzia niezbędne do osiągnięcia równouprawnienia płci.

⁽¹⁹⁾ Finansowanie kobiet przedsiębiorców w ramach WRF na lata 2021–2027, wysłuchanie w Parlamencie Europejskim nt. „Kobiety i inwestycje”, 19 kwietnia 2021 r.

⁽²⁰⁾ <https://www.british-business-bank.co.uk/investing-in-women-code/>

⁽²¹⁾ Dobrego przykładu dostarcza standard „Diversity VC” stosowany obecnie w UE i USA: www.diversity.vc.

4.3.2. Sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci to proces, w którym budżety publiczne są analizowane pod kątem tego, czy przyczyniają się do umacniania równouprawnienia płci, a następnie są odpowiednio dostosowywane w celu zagwarantowania, że tak jest. Wymaga dwutorowego lub dwojakiemu podejścia: uwzględnienia równouprawnienia płci we wszystkich budżetach i programach oraz specjalnego, ukierunkowanego finansowania w celu wyeliminowania podstawowych przyczyn różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Aspekt płci należy włączyć do wszystkich etapów cyklu budżetowego, począwszy od wniosków budżetowych (ex ante) i przez cały okres wydatkowania (ex nunc), aż po ocenę i kontrolę faktycznie wydanych środków (ex post). Dane, oceny skutków i wspólne wskaźniki mają zasadnicze znaczenie w kontekście uwzględniania aspektu płci w całym cyklu budżetowym: planowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie. Chociaż gromadzenie danych segregowanych według kryterium płci może być trudne dla państw członkowskich, jest to jedyny sposób na poczynienie postępów i ustanowienie odpowiedniej polityki uwzględniania aspektu płci.

4.3.3. EKES zaleca, by w perspektywie średnioterminowej wszystkie władze europejskie i państwa członkowskie stosowały narzędzia sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci na wszystkich szczeblach procesu budżetowego. Kluczowe znaczenie dla wykrywania obszarów, którymi należy się zająć w ramach budżetu, mają również udział społeczeństwa obywatelskiego i dialog społeczny. Warunkiem wstępnym sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci oraz uwzględniania aspektu płci w polityce (finansowej), a zwłaszcza w wieloletnich ramach finansowych (WRF), pakiecie Next Generation EU oraz w europejskich funduszach strukturalnych i inwestycyjnych, jest analiza dotycząca płci. Szczególną uwagę należy zwrócić na politykę spójności, która jest jednym z podstawowych narzędzi korygowania braku równowagi między krajami i regionami. EKES zaleca gromadzenie danych dotyczących równouprawnienia płci w ramach polityki spójności w oparciu o wskaźniki opracowane specjalnie w tym celu.

4.3.4. EKES wyraża zadowolenie, że Komisja rozpoczęła wewnętrzny program szkoleń w zakresie sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci, jednak nadal ma on niewielki zakres. Pragnie, aby wszystkie osoby opracowujące budżety Komisji Europejskiej oraz pracujące w europejskich organizacjach finansowych odbywały odpowiednie szkolenia z zakresu inwestowania i sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci oraz włączania problematyki płci do głównego nurtu. Kluczowe znaczenie dla realizacji celów w zakresie równouprawnienia płci mają również takie szkolenia na szczeblu krajowym.

4.3.5. EKES uważa, że ważne jest stworzenie specjalnych funduszy i instrumentów finansowych w celu wspierania przedsiębiorczości kobiet, w tym kierowanych (i współkierowanych) przez kobiety i będących ich własnością funduszy *venture capital* i funduszy *private equity*, a także zbadanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie finansowania, które eliminują niedoskonałości rynku (np. specjalne dotacje dla kobiet, specjalne ograniczone finansowanie przez partnerów dla funduszy będących własnością lub współwłasnością kobiet, gwarancje kredytowe lub mikrofinansowanie, platformy współinwestycyjne, obligacje na rzecz równouprawnienia płci lub mikrokredyty).

4.3.6. Ponadto Komitet uważa, że w celu zmniejszenia różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn konieczne jest zaktualizowanie kryteriów funduszy inwestycyjnych. Na przykład jeśli w ramach funduszy europejskich takich jak InvestEU i Europejski Fundusz Inwestycyjny jako ważne kryterium w finansowaniu przedsiębiorstw typu start-up przyjmuje się doświadczenie, lecz nie różnorodność, to kobiety nie będą miały zapewnionego równego dostępu do rynku kapitałowego. EKES proponuje, aby podczas oceny funduszy funduszy, funduszy *venture capital* i funduszy *private equity* ubiegających się o finansowanie publiczne jednym z kryteriów było istnienie planu na rzecz równouprawnienia płci, który obejmowałby strategię funduszu dotyczącą inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci oraz zaangażowanie funduszu na rzecz osiągnięcia równości płci.

4.3.7. Zasady sporządzania budżetu i inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci powinny być stosowane również poza granicami Europy w ramach zewnętrznych mechanizmów finansowania, w tym w polityce współpracy na rzecz rozwoju.

4.3.8. Komisja powinna przeprowadzić ocenę wpływu rocznego budżetu UE w aspekcie płci i przedstawić ją w formie załącznika. Ten załącznik do budżetu posłuży jako dokument do monitorowania uwzględniania aspektu płci, mający na celu przekształcenie budżetów w przyszłości, i w jego sprawie Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia Parlamentu Europejskiego (FEMM) mogłaby przyjąć opinię. EKES zaleca ponadto, aby – w porozumieniu z ekspertami w dziedzinie sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci i z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz równości płci – informacje i badania były publikowane na długo przed wydaniem przez Parlament decyzji w sprawie budżetu rocznego, w celu propagowania szerokiej debaty na temat polityki budżetowej i makroekonomicznej.

4.3.9. EKES stwierdza, że wszystkie komisje oceniające w europejskich instytucjach finansowych powinny być możliwie zrównoważone pod względem płci, aby uniknąć homofili lub uprzedzeń typu „podobne przyciąga podobne”, a także powinny przejść szkolenie na temat nieświadomych uprzedzeń. Na przykład Europejska Rada ds. Innowacji wyznaczyła cel polegający na zwiększeniu liczby przedsiębiorstw typu start-up zarządzanych przez kobiety w ramach swojego akceleratora dla start-upów poprzez zwiększenie udziału kobiet w komisjach oceniających do 50 % oraz poprzez zapraszanie większej liczby kobiet do zaprezentowania własnych przedsiębiorstw. Rada zwiększyła odsetek przedsiębiorstw typu start-up zarządzanych przez kobiety z 8 % do 29 %.

4.3.10. Komitet sugeruje również mianowanie dyrektora lub wysokiego przedstawiciela ds. przedsiębiorczości kobiet w Komisji Europejskiej i ministerstwach ds. przedsiębiorczości państw członkowskich, którzy pełniliby międzysektorową rolę w zakresie podnoszenia świadomości i promowania korzyści gospodarczych płynących z zachęcania większej liczby kobiet do zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, w tym przedsiębiorstw społecznych.

4.3.11. UE i państwa członkowskie powinny wspierać rolę publicznych agencji rozwoju lokalnego i regionalnego na rynku inwestycji oraz ich rolę w kontekście wpływu na społeczeństwo. Na przykład w Niderlandach agencje rozwoju regionalnego inwestują w przedsiębiorstwa typu start-up i przywiązują dużą wagę do wpływu na społeczeństwo.

4.3.12. Społeczeństwo obywatelskie i organizacje nienastawione na zysk, które pracują nad uwzględnieniem aspektu płci, są zazwyczaj niedofinansowane w Europie. EKES wzywa do zwiększenia dostępności środków unijnych dla organizacji kobiet poprzez uproszczenie procedur i przyznawanie dotacji na ich podstawową działalność. Procedury przyznawania funduszy strukturalnych powinny być bardziej dostosowane do funduszy bezpośrednich, tak aby uniknąć biurokracji.

4.3.13. EKES apeluje ponadto do Komisji i instytucji europejskich o opracowanie ambitnej wizji w zakresie sporządzania budżetu i inwestowania z uwzględnieniem aspektu płci, obejmującej konkretne cele dotyczące kobiet otrzymujących finansowanie, konkretne kluczowe wskaźniki skuteczności działania, prawodawstwo, zaktualizowane kryteria oraz (zintensyfikowane) programy na rzecz zwiększenia przedsiębiorczości kobiet i ich dostępu do finansowania. EKES zaleca powołanie w Komisji Europejskiej grupy roboczej ds. sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci, uwzględniającej aspekt płci w obecnych WRF i innych instrumentach finansowych. Aby przygotować się do bardziej zdecydowanego uwzględnienia aspektu płci w przyszłości, EKES proponuje jak najszybsze utworzenie wśród instytucji UE grupy zadaniowej, która będzie uczestniczyć w negocjacjach oraz dostosowywać i uwzględniać cele UE w zakresie uwzględniania problematyki płci w kolejnych WRF.

Bruksela, dnia 14 grudnia 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
